

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 17/1998 vp

Hallituksen esitys laiksi kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 4 päivänä marraskuuta 1998 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 245/1998 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö Olli Rekola ja johtaja Arto Vuori, maa- ja metsätalousministeriö
- jaostopäällikkö Juha Ruippo, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
- asiamies Rikard Korkman, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund
- ylijohtaja Voitto Koskenmäki, Boreal Suomen Kasvinjalostus
- puheenjohtaja Juhani Kallio, Siemenkauppiaitten yhdistys.

Lisäksi Tilasiemen Oy on antanut kirjallisen asiantuntijalausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kasvinjalostajanoikeudesta annettua lakia, kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annettua lakia sekä säädettäväksi laki Euroopan yhteisön myöntämän kasvinjalostajanoikeuden yksityisoikeudellisesta ja julkisoikeudellisesta suojasta Suomessa.

Kasvinjalostajanoikeudesta annettua lakia muutettaisiin niin, että se täyttäisi kasvinjalostajan oikeuksien suojaamisesta tehdyn kansainvälisen sopimuksen uudet määräykset. Kasvinjalostajan oikeuksien suojaamiseksi perustettu järjestö (UPOV) hyväksyi vuonna 1991 lajikkeiden suojaamista koskevaan sopimukseensa jou-

kon kasvinjalostajan oikeuksia vahvistavia määräyksiä. Merkittävin muutos sisältää sen, että viljelijä, joka omalla tilallaan tuottaa omaan käyttöönsä suojatun lajikkeen kylvösiementä, on velvollinen maksamaan lajikkeen jalostajalle tai sille, jolle jalostajanoikeus on siirtynyt, korvausta tällaisesta lajikkeen hyväksikäyttämisestä.

Ehdotus laiksi Euroopan yhteisön myöntämän kasvinjalostajanoikeuden yksityisoikeudellisesta ja julkisoikeudellisesta suojasta Suomessa sisältää sen, että lajikkeen omistaja, joka on saanut lajikkeelleen yhteisön kasvinjalostajanoikeuden, saa lajikkeelleen saman yksityisoikeudellisen ja julkisoikeudellisen suojan, joka

myönnetään kansallisesti suojatun lajikkeen omistajalle.

Kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annettua lakia muutettaisiin niin, että ulkomaisesta lajikkeesta perityn kasvinjalostusmaksun jalosta-

jalle tulouttamiselle asetettu vastavuoroisuuden vaatimus poistetaan laista.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Esityksessä kasvinjalostajanoikeuslainsäädäntö ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan vuoden 1991 UPOV-sopimusta. Kasvinjalostajanoikeudesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että viljelijä saa oikeuden lisätä lajikkeen siementä tilalla omaan käyttöön, mutta on velvollinen maksamaan jalostajalle alennettua rojaltia omalla tilallaan tuotetusta ja käytetystä siementavarasta.

Esityksen perusteluissa on katsottu, että kun viljelijät nykyistä laajemmin osallistuisivat kasvinjalostajan oikeuksien toteutumiseen, alenisi myös kasvinjalostajanoikeusmaksun kustannuspaine siemenkiloa kohti ja volyymietu alkaisi toimia viljelijän hyväksi myös siemenviljelyssä, -kunnostuksessa ja -kaupassa. Alkuunsaatu nousukierre ruokkisi itse itseään ja tuottaisi uutta viljelijähyötyä. Volyymiltään suurentuneilla siemenmarkkinoilla myös kilpailu toimisi paremmin ja edellytykset siemenen kustannusrakenteen ja hinnan alentamiseksi paranisivat. Tällainen kehitys lisäisi suomalaisen viljelyn laadullista ja hinnallista kilpailukykyä.

Esityksen perustelujen mukaan sen taloudellisia vaikutuksia on arvioitava myös kotimaisen kasvinjalostuksen rahoitusvaikutuksena. Kasvinjalostustoiminnan edistymisestä ja siemenhuollon kehittymisestä seuraisi välittömästi maatalouden kasvintuotannon ja välillisesti myös elintarviketuotannon tason ja laadun paranemista. Valiokunta korostaakin myös esityksen välillistä myönteistä vaikutusta, sillä suomalainen kasvinviljely tarvitsee juuri nyt EU-olosuhteissa käyttöönsä nopeasti kaikki mahdolliset viljelyn kannattavuutta ja sadon laatua parantavat tekijät ja lajikeuutuudet. Sama tavoite korostuu kansanravitsemuksen ja ravinnon laadun

kannalta muun muassa funktionaalisten elintarvikkeiden tuotekehityksessä. Tosiasiassa perustavat innovaatiot ja edistysaskeleet tällä alalla pohjautuvat useimmiten kasvinjalostukseen.

Mietinnössään hallituksen esityksestä siemenkauppalaiksi (HE 268/1992 vp — MmVM 28/1992 vp) valiokunta toi esiin ne erityiset vaatimukset, jotka Suomen pohjoinen asema asettaa kasvintuotannollemme. Näitä ovat lyhyt kasvukausi, alkukesän kuivuus, hallat kasvukauden aikana ja loppukesän usein vaikeat korjuuolosuhteet. Tilannetta vaikeuttaa myös se, että maamme maantieteellisen sijainnin johdosta tuotantoedellytykset vaihtelevat myös maan sisällä eri alueilla. Valiokunta katsoikin tuolloin, että keskeisenä tavoitteena kasvintuotannossamme tulee olla viljelyvarmuuden takaaminen. Nyt käsiteltävänä olevan esityksen tavoitteena onkin osaltaan turvata kotimaisen ja Suomen oloihin suuntautuvan muun kasvinjalostuksen jatkuvuus ja rahoitusmahdollisuudet. Vaikka kasvinjalostuksen rahoituspohjan vahvistaminen on ensi kädessä viljelijöitten etu niin uusien parempien lajikkeitten nopea leviäminen viljelyyn on edellä mainituilla perusteilla viime kädessä koko yhteiskunnan etu. Ottaen lisäksi huomioon jo mainitut maamme erityisolosuhteet, valiokunta katsookin, että kotimaisen kasvinjalostuksen budjettirahoitus tulee säilyttää sellaisella tasolla, että kotimainen lajikejalostus, pohjoisten geeniresurssien säilyminen ja ajanmukainen kasvinjalostustekniikka voidaan turvata jatkossakin maassamme.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksesta seuraa kasvintuotannon kustannusten lisääntyminen. Kasvinviljelyn kustannusten lasketaan lisääntyvän tilatasolla keskimäärin 20 markkaa hehtaarilta. Kokonaiskustannusten

määrä on saman suuruinen kuin kasvinjalostuksen saama tulon lisä, ja se voi siten nousta 5—7 vuoden kuluessa noin 10 miljoonan markan vuositasolle. Voimaantulosäännösten mukaan tila, joka lain voimaan tullessa on käyttänyt suojatun lajikkeen kylvösiementä, saisi jatkaa lajikkeen hyväksikäyttämistä maksamatta laissa tarkoitettua korvausta, kuitenkin enintään lain voimaantuloa seuraavan kahden kalenterivuoden ajan.

Yksityiskohtaiset perustelut

5 § ja 12 §. Valiokunta ehdottaa pykäliin eräitä vähäisiä kansainvälisiin sopimuksiin liittyviä teknisiä tarkennuksia.

1.

Laki

kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kasvinjalostajanoikeudesta 21 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (789/1992) 2 ja 8 §, *muutetaan* 3 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 kohta, 5 §:n johdantokappale ja 1 kohta, 6 ja 12 §, 18 §:n 1 momentti, 21 §, 5 luvun otsikko, 23 §:n 1 momentti, 27 §:n 1 momentti ja 28 § sekä *lisätään* 3 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, ja lakiin uusi 6 a—6 e, 22 a, 31 a ja 34 a § seuraavasti:

3 ja 4 §
 (Kuten HE)

5 §
Lajikkeen uutuuden vaatimus

Kasvinjalostajanoikeutta ei saa myöntää, jos lajikkeen lisäysaineistoa tai satoa on lajikkeen omistajan suostumuksella myyty *tai muulla tavoin luovutettu* nimenomaisessa hyödyntämisen tarkoituksessa:

(1 kohta kuten HE)

— — — — —
 6, 6 a, 6 b, 6 c, 6 d ja 6 e §
 (Kuten HE)

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus) ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus) .

Valiokunnan muutosehdotus

12 §

Etuoikeusaika

Jos lajikkeen omistaja on hakenut aikaisemmin kasvinjalostajanoikeutta liiton jonkin jäsenen toimivaltaan kuuluvalla alueella, on rekisteröintihakemus, jos se tehdään 12 kuukauden kuluessa siitä, kun aikaisempi hakemus jätettiin (*etuoikeusaika*) , katsottava *vaadittaessa* täällä tehdyksi samanaikaisesti.

18 §
 (Kuten HE)

5 luku

Voimaantulo- ja soveltamisäännös
(Kuten HE)

**Kasvinjalostajanoikeuden voimassaolo sekä
lajikenimen käyttäminen ja muuttaminen**

21, 22 a, 23, 27, 28, 31 a ja 34 a §
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

*Eduskunta edellyttää, että kotimaisen
kasvinjalostuksen budjettirahoitus säi-
lytetään sellaisella tasolla, että koti-*

*mainen lajikejalostus, pohjoisten geeni-
resurssien säilyminen ja ajanmukainen
kasvinjalostustekniikka voidaan turva-
ta jatkossakin maassamme.*

Helsingissä 22 päivänä tammikuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Timo Kalli /kesk
vpj. Kari Rajamäki /sd
jäs. Mikko Immonen /vas
Seppo Kanerva /kok
Tapio Karjalainen /sd
Annikki Koistinen /kesk
Jari Koskinen /kok
Marjaana Koskinen /sd
Esa Lahtela /sd

Raimo Mähönen /sd
Tuija Nurmi /kok
Tauno Pehkonen /skl
Erkki Pulliainen /vihr
Ola Rosendahl /r
vjäs. Pekka Leppänen /vas
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Jukka Vihriälä //kesk.